

NAGRADA „STEVAN MOKRANJAC“ ZA 2018. GODINU

Dejan Despić, *Pop Ćira i pop Spira*, op. 220, komična opera u dva čina

Uzimajući u obzir sedamdeset osam kompozicija koje su premijerno izvedene u zemlji i inostranstvu tokom 2018. godine, stručni žiri Udruženja kompozitora Srbije u sastavu: kompozitori Ivana Stefanović, Srđan Hofman (predsednik žirija) i Zoran Erić, muzikolozi Ksenija Stevanović i Ivana Miladinović Prica, na svom sastanku od 24. juna 2019. godine jednoglasno je odlučio da se Mokranjčeva nagrada dodeli akademiku **DEJANU DESPIĆU** za **komičnu operu *Pop Ćira i pop Spira*, op. 220**. Ovo delo premijerno je izvedeno 28. marta 2018. godine na velikoj sceni Srpskog narodnog pozorišta u Novom Sadu. Libreto, po istoimenom romanu Stevana Sremca, priredio je Dejan Miladinović, a prepevala ga je Vesna Miladinović. Žiri je istakao da se Despićeva opera izdvaja ne samo svojim obimom i značajem, već i kompoziciono-tehničkim umećem i majstorstvom.

U skromnoj tradiciji srpske (komične) opere, retko se posezalo i za velikim komediografskim uzorima iz naše književnosti što Despić čini. Sremčev mikrokosmos, banatsko selo s kraja XIX veka u kome se sudaraju i prepliću kulture, generacije, tradicionalne i modernističke vrednosti, svojom transpozicijom na opersku pozornicu, postaje ogledalo i našeg vremena i prostora, potvrđujući svevremenu aktuelnost ovog dela, ali i reprodukujući jednu vrstu geografsko-kulturalnih stereotipa, koji su zahvalni izvor komičke igre. Koristeći svoj pregledni, neoklasičarski muzički jezik briljantne stilistike, Despić za nas sada i ovde oživljava originalni Sremčev humor u scenski uzbudljivom i živopisnom prikazu života vojvođanske provincije pre više od jednog veka. U tom pogledu, ovo delo otkriva jednog nenadanog preteču, operu *Falstaf* Đuzepa Verdija. Slično kao što je i Verdiju bilo potrebno da napuni osamdeset godina kako bi stvorio svoj komični dragulj, tako je i Despićevo zrenje do opere trajalo punih osam decenija, a krunisano je delom komičnog žanra.

Muzički humor stavlja pred kompozitora brojne prepreke. U operi to znači da muzika i dramski ritam moraju da budu ravnopravni i harmonični partneri, da se uzajamno pomažu i pokreću. Upravo ove karakteristike susrećemo u operi *Pop Ćira i pop Spira*. Rafinirani despićevski humor i vedri optimizam koje pronalazimo i u njegovim drugim kompozicijama, sada nalaze svoj pandan u scenskoj igri. Vokalne deonice su skokovite, brze, dosetljive, ali su zato ariozni momenti često vezani za korpus starogradske napeve, što donosi toplinu prošlih vremena, ali i ironijski otklon tako potreban svakom komičnom delu. Forma opere prati strukturu komičnog žanra sa dva finala, jednim napetim i drugim koji se razrešava optimistično.

Orkestar je važan činilac, ako ne i ravnopravni akter svih događanja na sceni; u njemu se dešava čitavo malo bogatstvo zvučnih rešenja.

U istoriji naše muzike postoji mnogo primera operskih dela koja žive samo u tekstu i muzikološkim analizama. Stoga ovo obrazloženje završavamo pozivom na dugovečni i aktivni scenski život opere *Pop Ćira i pop Spira*, što ona svojim kvalitetima itekako zaslužuje. Njena komunikativnost i neposrednost preporučuju je gledaocima širom naše zemlje, a treba napomenuti da je susednoj Mađarskoj, na Armelu festivalu u Budimpešti ovo delo dobilo upravo nagradu publike. Najveće priznanje kompozitoru jeste to da njegovo delo živi na sceni, a posebno kada je reč o operi poput Despićeve, koja potražuje nove inscenacije i nove pevačko-glumačke bravure u magiji muzičkog pozorišta.